

سوگوار ه‌هایی به زبان‌های دیگر

اقوام و ملیت‌های غیر ایرانی ساکن مشهد نیز به رسم و سنت خود به عزاداری امام حسین(ع) می‌پردازند

روزنامه‌نگار

عشق به او نه سرزمین می‌شناسد، نه محدوده جغرافیایی، نه مرزی میان آدم‌ها می‌گذارد، نه حدی برای دوست داشتن، شاید زیباترین جایگاه عشق ورزی به خاندان اهل بیت^(ع) همین عزاداری روزها و شب‌های محرم به ویژه دهه

اول باشد. روزهایی که هرکه با هر توانی که دارد برای امام حسینش^(ع) رخت سیاه می‌پوشد و به سوگ می‌نشیند، ملیت، نوع زبان و گویش هم چندان تفاوتی نمی‌کند. حتی دوری از سرزمین مادری هم اهمیت چندانی ندارد. چند نفر باشند

و ماه محرم و کتابچه زیارت عاشورا کافی است و مشهدی‌ها در این ایام به تنهایی سیاه پوش نیستند، بلکه گروه‌هایی از اقوام و ملیت‌های دیگر نیز در این شهر حسینی‌ه‌های کوچک و بزرگ برپا کرده‌اند و بار رسم و سنت‌های دیرینه

خود بر واقعه عاشورا نوحه می‌خوانند و ناله فراق سر می‌دهند. گزارش پیش رو گفت و گو‌هایی است میان ما و چند نفر از نمایندگان ملیت‌های دیگر در مشهد و ثبت شیوه عزاداریشان در دهه اول محرم.

«علم‌گشی» عزاداران افغانستان

آن‌هم از شب‌اول محرم عددی که از تعداد هیئت‌های مذهبی بیان می‌کند ۲۵۰ است و ادامه می‌دهد: با اینکه تقریباً در همه قسمت‌های شهر گسترده هستند با توجه به حجم مهاجرنشینی مناطق مختلف در بخش‌هایی همچون گلشهر، نیزه، کال زرخش، قرقی و حاشیه شهر تعداد هیئت‌ها تجمع بیشتری دارد.

امام رضا^(ع) ختمش می‌کنند. وقتی قرار است از یک سنت مخصوص افغانستان برای دهه اول محرم بگویند لحظه‌ای مکث می‌کنند و با تأمل شرح می‌دهد: مراسمی داریم به اسم علم‌گشی. ماجرایش این است که ما علمی داریم که هر سال در منزل تکیه دار یا بزرگ هیئت یا سادات است. شب هفتم محرم جوان‌های هیئت به خانه آن شخص می‌روند و علم را به دوش می‌کشند و تا هیئت می‌آورند. روزهای محرم در تکیه می‌ماند و دورش شور عزمی بگیرند. تا سیزدهم محرم هم تگه می‌دارند و در انتهای شب علم را به خانه آن بزرگ برمی‌گردانند.

چند دهه گذشته است از سال‌هایی که یامشهدی‌ها همشهری شدند. خیلی‌هایشان اصلاً متولد همین شهرند. سخن از مهاجران افغانستانی است، آن‌ها که تعدادشان حالا به گفته حجت الاسلام سید حامد موسوی بالای ۲۰۰ هزار نفر است، هرچند که این عدد را با تردید می‌گویند و شاید بیش از این‌ها باشند. او هم متولد همین جاست اما میان مشهد و کابل در رفت و آمد است. به خاطر مجموعه فرهنگی‌اش شناخت کاملی از فعالیت‌های مهاجران دارد و آن‌ها را ارتباط است. محرم و صفر برای او و همشهریان‌ش پر شور است، البته به شرط حفظ شکل و شمایل سنتی عزاداری. همان گونه که در افغانستان رایج است، این جمله را موسوی می‌گوید و وقتی قرار است شیوه برگزاری سوگوار ی افغان هادر محرم را شرح بدهد و دنباله اش را می‌گیرد: منظور این است که مراسم عزاداری ایرانی‌ها گاهی به سمت موسوی سبک‌های جدید و روضه خوانی و مداحی رفته است اما ما سعی کرده ایم همه مراسم را به همان حالت سنتی و به زبان محلی خودمان اجرا کنیم. نماز مغرب که برپا می‌شود مراسم را دنبال می‌کنند

مرثیه خوانی به زبان کشمیری

حسینی‌ه فاطمه الزهرا^(س) محل قرارشان است. مکانی در خیابان شهر پور. کشمیری‌های مقیم مشهد مراسم ماه محرم را از یک روز قبل تر آغاز کرده‌اند. حجت الاسلام امتیاز علی

حسینی راوی ما مجرای عزاداری شان است، ما اهالی منطقه‌ای از هند هستیم که زبان خاصی به جز هندی وارد دارد. اونیز درس طلبگی می‌خواند. در جامعه المصطفی از شش سال پیش تا کنون. اما خانه فاطمه الزهرا^(س) را از چهار سال گذشته راه انداخته‌اند و برنامه‌های ایام شهادت و ولادتشان برقرار است. تعداد کشمیری‌های مقیم مشهد هم کم است، خیلی کمتر از بقیه. به گفته حسینی حدود ۱۵ خانواده بودند که بخش عمده آن‌ها برای تبلیغ به کشمیر بازگشته‌اند و تنها پنج خانواده باقی مانده‌اند. هر چند تعدادشان نسبت به هیئت‌های چند صد نفری بسیار ناچیز است اما او حاضر نیست به هیچ عنوان مراسم عزای امام حسین^(ع) را تعطیل کند، نه تنها تعطیل نکردیم بلکه امسال یک روز روز ترو روضه خوانی را شروع کردیم. به جز برپایی نماز جماعت و سخنرانی برنامه ویژه کشمیری‌ها در روزهای محرم مرثیه خوانی است. وی می‌گوید: بعد از نماز مغرب و عشا به زبان کشمیری نوحه خوانی می‌کنیم با مرثیه‌ای مخصوص به خودمان. موضوعات مختلفی هم دارد و بستگی دارد به سخنان سخنران. آنکه مرثیه می‌خواند «ذاکر» نام دارد. روضه اول مجلس که تمام می‌شود ذاکر مرثیه اش را برای همان موضوع ادامه خواهد داد. مثلاً اگر روضه از حضرت علی^(ع) باشد ذاکر هم‌ان مرثیه ۷۸ می‌خواند. تاسوعا و عاشورا هم با همین شیوه سوگواری می‌شود. زیارت امام رضا^(ع) و عرض تسلیت به ایشان هم جزئی از برنامه است. نذری پزان هم دارند چه برای هم وطنان خودشان و چه ملیت‌های دیگر. برای جبران جمعیت اندک حاضرشان، برای کشمیری‌های دیگر از طریق شبکه‌های اجتماعی پخش زنده دارند. یا منبری‌های راه دورشان هم کم نیست. همان شور و حس و حال را با زبان مادری درک و سوگواری می‌کنند.

حجت الاسلام شیخ سامر حریری، ۱۸ سال است که در مشهد زندگی می‌کند. علاوه بر طلبگی

دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد هم هست. همه این‌ها را که بگذاریم کنار با درس و زندگی دغدغه برگزاری مراسم مذهبی و شعائر دینی را به عنوان نماینده سوری‌ها دارد. مسئولیت‌های غیررسمی زیادی داشته اما پس از دو سال کرونا امسال باید همه را دور هم جمع کند، اما مکان ثابتی برای برگزاری مراسم ندارد و هر دو سال شیوع کرونا هم برای حضور در مراسم به مکان‌های دیگری می‌رفتیم و امسال اولین سال برپایی رسمی دوباره مراسم خودمان است.

پیش از بیان شرح مراسم سوگواری شان از تعداد کم اهالی کشورش در این شهر می‌گوید: جمعیت سوری‌ها در مشهد خیلی زیاد نیست. براساس سرشماری خود تقریباً ۷۰ خانواده یا فرد مجرد سوری در مشهد زندگی می‌کنند یا درس می‌خوانند، در حالی که جمعیت زیادی از هم وطنان من در قم ساکن هستند.

اما مراسم عزاداری شان با هر تعداد و هر شکل پا برجاست. کیفیت مراسمشان به نحوی است که عرب زبان‌های دیگر مقیم مشهد و حتی ایرانی‌ها هم در مجالسشان شرکت می‌کنند. حریری درباره تفاوت عزاداری سوری‌ها با مردم ایران می‌گوید: به طور کلی مراسم سینه زنی و عزاداری ایرانی‌ها از دیگران پر شورتر است اما مراسم ما با شعرهای حماسی تر برپا می‌شود. به دلیل همین تفاوت برخی از سوری‌ها بعد از مجلس خودمان

«نذر خون» سوری‌ها به جای قمه زنی

راهی تکیه‌ها و حسینی‌ه‌های ایرانی‌ها می‌شوند.

رسمی که به خوبی از آن یاد می‌کنند، هدیه خون است: در محله خودمان این کار را رواج داده ایم. یعنی روزهای محرم خون اهدا می‌کنیم و این علیه سنت قمه زنی است که همچنان در کشور سوریه برگزار می‌شود. آن‌ها هنوز به قمه زنی معتقد هستند اما ما آن را به تقدیم خون تبدیل کرده ایم.

از ناتوانی مالی سوری‌های می‌گوید که اجازه برگزاری هر مراسم با هر کیفیتی را به آن‌ها نمی‌دهد: سوری‌ها نسبت به عرب زبانان دیگر در مضیقه مالی شدیدی هستند و اجازه برخی حسینی‌ه‌ها آن هم برای ۱۰ شب گران است اما هرچور باشد ادامه اش می‌دهیم. خودش از سال ۸۵ بانایی برپایی مراسم ایام محرم بوده است و خانه اش محل جمع شدن عزاداران، آن زمان مجموع سوری‌های مقیم مشهد ۲۰ نفر نمی‌شد اما من برای مراسم را برپا می‌کردم. گاهی از اول محرم تا روز پانزدهم یا بیستم، اما اکنون که جمعیت بیشتر شده و فضای خانگی نداریم از شب ششم محرم آغاز می‌کنیم تا شب یازدهم، همسرم هم بانایی پخت غذای نذری

این شب هاست. البته نه غذای اصلی سوری‌ها که زحمت زیادی دارد، وی تأکید می‌کند: اغلب ایام محرم دو یا سه شب غذای سوری توزیع می‌کنیم. مردم عادی هم مهمانمان هستند. یک شب ۲۰۰ پرس غذا توزیع کردیم، در حالی که تعداد حاضران ۹۵ نفر بود. هر سال یک نفر بانای غذای نذری شب هفتم محرم است و شب‌های دیگر را اغلب بایس انداز سالانه خودم و بخشی را هم کمک دیگران تهیه می‌کنیم، شب‌های عزاداری سوری‌ها کمی با ایرانی‌ها تفاوت دارد. ما شب هفتم را متعلق به حضرت عباس^(ع) می‌دانیم و شب‌های نهم و دهم را بیشتر نذری می‌دهیم و سوگواری می‌کنیم اما علماً یا مداحان بسیاری هر شب را به نام یکی از شهدای کربلا نام گذاری و نوحه خوانی می‌کنند. در میان تعداد کم اعضای هیئت سوری‌هایک شهید و سه جانباز مدافع حرم هم هست. حجت الاسلام حریری هنوز برای هماهنگ کردن حسینی‌ه مورد نظر خودش در تلاش است. نه کسی را بابت عدم همراهی مالی ملامت می‌کند و نه توقعی دارد، همین که می‌دانند مراسم امام حسین^(ع) برپا خواهد شد، برایش کافی است.

عراقی‌های مقیم مشهد دودسته‌اند، عده‌ای که در زمان حکومت صدام به جرم ایرانی بودن از کشور رانده شدند و به مشهد آمدند و بخشی که زائر و

مسافر این شهرند. اما برای عزاداری‌های عراقی‌ها، تفاوتی میان ایرانی و عرب و دیگر ملیت‌ها نیست. همچنان که در حسینی‌ه نجفی‌ها به روی همه باز است و پذیرایی شان به راه. آن‌ها هم از شب اول محرم عزاداری را آغاز و از هر قومیت و به هر زبانی پذیرایی می‌کنند. احمد مشهدی، یکی از خادم‌ان حسینی‌ه، از جمعیت چند صد نفری شب‌های اول می‌گوید که تا روز عاشورا به او می‌رسد: شب‌های اول حدود ۴۰۰ نفر می‌آیند و تا روز عاشورا این جمعیت به بیش از هزار نفر می‌رسد. برنامه‌های حسینی‌ه عراقی‌ها در شب‌های محرم تقسیم بندی جدایی دارد. برگزاری «اذن عزای مشق رزم، به تبعیت از باران امام حسین^(ع) در شب عاشورا آغاز مراسم دهه محرم آن‌هاست. وی در ادامه توضیح می‌دهد: شب اول مراسم آغاز ماه محرم، شب دوم مختص ورود امام حسین^(ع)، شب سوم مربوط به دختر امام حسین^(ع)، شب پنجم شب چهارم به نام حضرت ام البنین^(س)، شب پنجم به نام انصار امام حسین^(ع)، شب ششم مربوط به حضرت مسلم بن عقیل، شب هفتم مربوط به ابوالفضل العباس^(ع)، شب هشتم قاسم بن الحسن، شب نهم به نام حضرت علی اکبر^(ع) و شب دهم به نام شیر خواره امام حسین^(ع) عزاداری برپا می‌شود. شب‌های هشتم، نهم و دهم محرم هیئت همراه غلم به سمت حرم امام رضا^(ع) روانه می‌شود و با آتش زدن کبسه‌های قابل اشتعال و آتش زدن خیمه‌های خانواده امام حسین^(ع) قیام امام را به مردم معرفی می‌کند. مشهدی‌این را اضافه می‌کند که تا شب یازدهم شام غریبان، شمع به دست به سمت حرم می‌روند و این مراسم تا شب سیزدهم ادامه دارد. همچنین در مراسم اربعین نیز در کربلا چهار موکب داریم و بقیه مراسم را در عراق به صورت مشابه برگزار می‌کنیم. نذری‌هایشان به سبک ۵۰ سال گذشته با قیقه مخصوص قهوه تلخ و چای پر رنگ است تا حال و هوای کربلا را برای آن‌ها که هنوز زیارت نصیبشان نشده است تداعی کنند.

عزاداری هزارنفری عراقی‌ها

ویژه برنامه ثابت اداره زائران غیر ایرانی آستان قدس رضوی

مراسم عزاداری	زمان	مکان
ویژه زائران عرب زبان	همه روزه، هم زمان با نماز مغرب و عشا	صحن غدیر
ویژه زائران اردو زبان	همه روزه، هم زمان با نماز مغرب و عشا	رواق غدیر
ویژه زائران آذری زبان	همه روزه، هم زمان با نماز مغرب و عشا	دارالرحمه
ویژه زائران انگلیسی زبان	همه روزه، هم زمان با نماز مغرب و عشا	پاگرد دارالرحمه

اهالی بحرین روز هفتم، رابه نام حضرت ابوالفضل^(ع)، روز هشتم رابه نام حضرت علی اکبر^(ع)، روز نهم رابه نام حضرت قاسم^(ع) و روز دهم محرم رابه نام همه شهدای ظهر عاشورا عزاداری می‌کنند. این‌ها را یکی از اهالی کشور بحرین و همشهری مشهدی‌مان می‌گوید. البته که مراسم آن‌ها هم به زبان عربی است اما اصل تفاوت برگزاری عزاداری آن‌ها در سنتی است به نام مقتل خوانی. سید محمد علی موسوی با همان لهجه میان عربی و فارسی شکسته در این باره توضیح می‌دهد: اگر چه مراسم عزاداری ما هم از دهه اول محرم آغاز می‌شود، رسم خوب و مهم مقتل خوانی است. روز عاشورایس از اتمام سخنرانی یک نفر از روی کتاب معتبر مقتل می‌خواند. این رسم حدود یک ساعتی طول می‌کشد و هم زمان با آن عزاداران سوگواری می‌کنند. بحرینی‌های ساکن در مشهد به گفته او حدوداً ۱۰۰ نفری می‌شوند، یعنی تعدادشان نسبت به شهری مثل قم خیلی کمتر است. با این تعداد اندک حسینی‌ه یا مکان مشخصی هم برای عزاداری خود دست و پا نکرده‌اند و هر سال یک مکان را برای مراسم اجاره می‌کنند. آن‌هم از ششم محرم، البته برگزاری ایام شهادت و ولادت‌های دیگر ایام سال را هم از قلم نمی‌اندازند. مراسمشان رابه زبان عربی خودشان مداحی می‌کنند و گاه سوگواری خود را به سخن غدیر حرم امام رضا^(ع) هم می‌کشانند.

خانواده اش ساکن بحرین هستند و خود ویرادرش مقیم مشهد. موسوی در تکمیل صحبت‌هایش می‌گوید: در بحرین و ایام محرم صبح‌ها هم منبر می‌روند و دودسته